

14. ПЛАНУВАННЯ СОРТОЗАМІНИ І СОРТООНОВЛЕННЯ НАСІННЄВОГО МАТЕРІАЛУ

Сортооновлення або оновлення насіння – це періодична заміна сортового насіння на насіння вищої категорії або генерації того самого сорту. Термін оновлення (кількість поколінь відтворення) насіння, що використовується у виробництві, визначають спеціально уповноважені органи з питань аграрної політики Автономної Республіки Крим і областей з урахуванням рекомендацій власника сорту, установи оригінатора та регіональних інститутів АПВ.

Сортозаміна – це заміна сорту іншим визнаним сортом, здійснюється по мірі занесення нових сортів до Реєстру сортів з метою заміни у виробництві старих новими, більш урожайними, з кращою якістю продукції та іншими господарсько-цінними ознаками й властивостями.

Агротехніка насінницьких посівів має свої особливості, наприклад, чергування культур у сівозмінах має забезпечувати не тільки вирощування високих урожаїв, але й виключити будь-яку можливість засмічення посів) падалицею попередньої культури, а також ураження рослин хворобами, зокрема такими, збудники яких передаються через ґрунт.

Не можна розміщувати посіви озимої пшениці після озимого жита, тритикале, ячменю; посіви ярих колосових – після озимих культур, а ячмінь – після вівса і навпаки, – не допускається також повторне розміщення цих культур в одному й тому ж самому полі протягом 2 років.

При розміщенні у полях сівозміни перехреснозапильних культур (жито, гречка, соняшник, кукурудза, сорго та ін.) необхідно дотримуватись правил просторової ізоляції між сортами, лініями та культурами згідно з відповідними методиками з вирощування насіння цих культур та положень чинної «Методики проведення апробації сортових посівів...».

Важливими заходами у системі насінництва є сортозаміна та сортооновлення. З появою нових сортів та гібридів проводиться перехід на їх використання у виробництві, тобто сортозаміна - запровадження у виробництво нових більш урожайних з високою якістю продукції нових сортів та гібридів замість існуючих менш цінних.

Мета заняття. Розробити для господарств району сортозаміну сортів озимої пшениці, ячменю та конюшини. Розрахувати посівні площі і потребу в насінні для проведення сортозаміни на нові сорти озимої пшениці, ячменю і конюшини. Намітити заходи прискорення переходу господарств району на вирощування нових сортів.

Завдання. Кожний студент одержує індивідуальне завдання. Наприклад, площа посіву озимої пшениці у районі 22000 га, ячменю 20000 га, конюшини 11 000 га. Під нові сорти відводиться відповідно 60, 40 і 50 % площ. Нові сорти перевищують урожай вирощуваних сортів у господарствах: озимої пшениці та ячменю – на 5 ц/га і трав – на 10 %.

Науково-дослідні установи області для проведення сортозаміни відпускають насіння нових сортів: озимої пшениці -12 т, ячменю – 20 т і конюшини -5 т.

Хід виконання завдання. Накреслити схему насінництва зернових культур і трав, записати до табл. 22 вихідні дані для проведення розрахунків. У гр. 1 записати культури і нові сорти, які будуть вирощуватися у господарствах на товарних посівах. Площу нових сортів заносять до другої графи. У третю графу записують потребу в насінні нових сортів, яку визначають шляхом множення площі посіву на норму висіву. Крім того, створюють страховий фонд насіння у розмірі до 15 % потреби:

До гр. 5 заносять урожай, який одержує спеціалізоване насінницьке господарство, до 6 – кількість кондиційного насіння, що становить для сортів озимої пшениці 60-80 %, а для ярих культур 60-70 %. До гр. 7 заносять площу посіву в спеціалізованому насінницькому господарстві. Цю величину одержують шляхом ділення потреби в насінні товарних господарств на вихід кондиційного насіння з 1 га. Дані для гр. 9 знаходять так само, як і для гр. 8, беручи за вихідну величину площу спеціалізованого насінницького господарства. Одержані розрахунки заносять до табл. 22. Після заповнення таблиці студент проводить аналіз одержаних даних за сортами і розробляє заходи щодо скорішого переходу на вирощування нових сортів.

Таблиця 22

Розрахунки посівних площ і потреби в насінні нових сортів для проведення сортозаміни у господарствах району

Культура, сорт	Товарні господарства			Спеціалізовані насінницькі господарства				Науково - дослідні установи вирощують насіння і страховим фондом (25%)
	Площа, га	Норма висіву, ц/га	Потреба насіння з страховим фондом	Урожай, ц/га		Площа, га	Потреба насіння	
				Всього	Кондиційне насіння			
1	2	3	4	5	6	7	8	9

Виконання завдання входить до індивідуальної розрахункової роботи з «Проектування комплексу заходів, які забезпечують одержання високоякісного насіння і садивного матеріалу польових культур».